

УДК 631.3.001.4: 621.01

Таргоня Н. С.

ІСТОРІЯ МАШИНОВИПРОБУВАНЬ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА ЛЕОНІДА ПОГОРІЛОГО

Постановка задачі та актуальність.

Машиновипробувальна справа, розвиток методології науково-технічних основ випробувань пройшли довгий історичний шлях, нерозривно пов'язаний з прогресом засобів механізації, механізованих агротехнологій і сільськогосподарського машинобудування.

До плеяди визначних науковців, талановитих організаторів випробувальної справи в Україні по праву належить Леонід Володимирович Погорілий (1934–2003) — видатний учений-випробувач, академік, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України. Із його ім'ям нерозривно пов'язана історія Українського науково-дослідного інституту прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва. Любов до науки та машиновипробувань, вміння згуртувати навколо себе кваліфікований колектив інженерів-випробувачів допомогли йому створити власну наукову школу, отримати значні здобутки у питаннях механізації сільськогосподарського виробництва, впровадження системних випробувань техніки, обладнання та новітніх агротехнологій.

Багатогранна і плідна наукова діяльність Л. В. Погорілого розгорталася не лише у галузі механізації та випробування, а й у суміжних галузях знання (машинознавство, матеріалознавство, ергономіка, екологія, біотехнологія, філософія та історія науки і техніки тощо).

Детальне ознайомлення з творчим доробком Л. В. Погорілого свідчить про науковий інтерес академіка до історичних та філософських аспектів розвитку техніки в цілому, і зокрема випробувань сільськогосподарської техніки.

Мета дослідження: висвітлення та аналіз творчої спадщини з питань історії становлення та розвитку системи машиновипробувань в Україні однієї з видатних постатей аграрної науки України, вченого-випробувача академіка Л. Погорілого.

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед, великим громадським і науковим значенням робіт Л. В. Погорілого в українській аграрній науці ХХ ст., відсутністю в історії науки і техніки спеціального комплексного дослідження його громадського життя, наукової, науково-організаційної, педагогічної та просвітницької діяльності, необхідністю створення максимально об'єк-

тивної і повної наукової біографії вченого, всебічного аналізу його творчого доробку, а також важливістю введення до широкого наукового обігу масиву нових джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження

«Талановитість і геніальність вченого оцінюється протяжністю його другого життя — наукової спадщини», — так писав академік Л. В. Погорілий у статті про свого учителя академіка Петра Мефодійовича Василенка [1]. Ми можемо упевнено віднести ці прозорливі слова до самого Леоніда Володимировича. Його творча спадщина складає понад 500 наукових статей, 40 книг та монографій, 50 авторських свідоцтв та патентів на винаходи.

Величність постаті академіка Л. В. Погорілого полягає у багатогранності таланту, різноманітності зацікавлень і водночас у високому рівні досягнень у різних напрямках діяльності. Здобутки вченого в галузі механізації та автоматизації сільськогосподарського виробництва було відзначено урядовими нагородами, а теоретичні праці з основ та методології випробувань і прогнозування розвитку нової сільськогосподарської техніки, обладнання та технологій стали фундаментальними для окремих розділів теоретичних основ машиновипробувальної справи.

Широта наукової ерудиції, глибоке проникнення у фізичну та філософську сутність техніки та її випробування, рідкісне поєднання таланту експериментатора-випробувача з високим інтелектом теоретика дають підстави вважати Л. В. Погорілого належним до плеяди тих учених, які в ХХ ст. заклали основи випробувальної справи.

Академік Л. В. Погорілий зробив вагомий внесок не лише в становлення та розвиток сучасних системних методів випробувань сільськогосподарської техніки, а й у глибоке вивчення та аналіз історії машиновипробування з початку ХІХ — до кінця ХХ сторіччя. Близько 50 його наукових праць присвячено саме історії зародження та становлення випробувальної справи в Україні, Росії та на теренах колишнього СРСР.

Вченим досконально систематизовані і блискуче викладені історичні етапи становлення та розвитку машиновипробування, наведена історія зародження вітчизняної системи випробування техніки, зокрема історії розвитку Української машиновипробувальної станції, згодом — Всесоюзного НДІ випробування машин і обладнання для тваринництва і кормо-виробництва, а з 1991 року — Українського НДІ прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва.

Не маючи можливості у даній публікації детально зупинитись на всіх основоположних розробках Леоніда Володимировича щодо історії машиновипробувань, відзначимо лише найголовніші, на нашу думку, його наукові праці, які ознаменували основні етапи розвитку системних випробувань сільськогосподарської техніки в ХІХ та ХХ ст.:

1. *Становлення і розвиток машиновипробування в Україні* [2].
2. *Історія зародження системи випробування сільськогосподарської техніки в Україні* [3].

3. *Становление и развитие систематических испытаний сельскохоз-
зяйственной техники в России и Украине* [4].

4. *На зорі вітчизняного сільськогосподарського машинобудування* [5].

5. *Система испытаний сельскохозяйственной техники в СССР* [6].

6. *Зарождение и развитие опытных учреждений для экспериментально-
го изучения и совершенствования сельскохозяйственной техники* [7].

7. *Зарождение промышленного производства сельскохозяйственных
орудий и машин в России и Украине* [8].

8. *Первые машиноиспытательные станции в Украине и России* [9].

9. *Випробування — плідний рушій прогресу сільськогосподарської техні-
ки і машинознавства* [10].

Слід зазначити той факт, що найбільше публікацій про історію розвит-
ку випробування з'явилося вже в останні роки життя Л. В. Погорілого (1998–
2004 рр.). У цей період практично щомісячно на замовлення академіка пред-
ставлялися архівні матеріали та документи з фондів Державної наукової
сільськогосподарської бібліотеки УААН, Національної бібліотеки України ім.
В. І. Вернадського, Центрального державного історичного архіву України та
Київського державного архіву України. Він з особливою увагою та прискіп-
ливістю вивчав раритетні журнали, газети, книги кінця XIX- початку XX ст.,
в яких відображено тогочасний загальний стан сільськогосподарського маши-
нобудування, машинознавства та випробування сільськогосподарських машин
та знарядь [11].

Працюючи з особистим архівом академіка, його рукописами та записа-
ми, переконуємось, що саме глибоке вивчення історії науки і техніки надихнуло
Л. В. Погорілого на написання наукової серії монографій «Сільськогосподарсь-
ка техніка XX сторіччя». Ця серія мала містити 7 книг, і Леонід Володимир-
рович вже розпочинав написання перших чотирьох монографій у співавторстві
з видатними вченими, своїми друзями В. Я. Аніловичем, М. В. Тат'янком,
П. В. Сисоліним, В. Г. Євтенком, В. І. Шабранським. Він особисто писав цілі
розділи, редагував, формулював ідеї та свої міркування щодо цих книг. Але
раптова та несподівана смерть Леоніда Володимировича Погорілого не дала
можливості повністю реалізувати ці задуми. Але вже у 2004–2005 роках вийш-
ли з друку чотири монографії з циклу «Сільськогосподарська техніка XX сто-
річчя». У науково-технічному журналі «Техніка АПК» протягом 2004–2006 ро-
ків були опубліковані статті про історію випробувальної справи, які починав
писати Л. В. Погорілий, а закінчив його колега та друг Валерій Анатолійович
Шабранський, який пліч-о-пліч працював з Л. В. Погорілим понад 40 років, був
заступником директора з випробувань.

Завдяки зусиллям та творчій праці Л. В. Погорілого та його однодумців
науковці, випробувачі, творці сільськогосподарської техніки та нове покоління
інженерів-механіків мають можливість глибше пізнати сторінки історії зарод-
ження та розвитку машиновипробування в Україні.

Розвиток і становлення випробувальної справи у світовій практиці має
цікаву і повчальну історію.

Питання зародження випробувань у працях академіка Л. Погорілого висвітлено досить детально. В своїй статті [10] він писав, що перші в Росії станції по випробуванню землеробських машин і знарядь були створені разом з Харківським технологічним та Київським політехнічним інститутами відповідно у 1895 і 1898 роках Імператорським Указом. Однак Харківська МВС з різних причин виявилася недієздатною. Тому першою дійовою машиновипробувальною станцією в Росії вважається Київська МВС при політехнічному інституті, створена під керівництвом визначного на той час машинознавця професора Камілла Гавриловича Шіндлера, яка працювала до 1914 р.

Київське міське управління, ідучи назустріч розвитку дослідних установ, пожертвувало КПІ ділянку землі розміром близько 30 десятин, розташовану за дачними лініями між Брест-Литовським шосе і дорогою в село Борщагівку на відстані три версти від головної будівлі інституту, що біля хутора Грушки.

Велика роль в розвитку машиновипробувань і машинознавства належить організованому в 1907 році Бюро з сільськогосподарської механіки Міністерства землеробства і державного майна Росії. Бюро очолював учень академіка В. П. Горячкіна агроном-інженер Д. Д. Арцибашев, що разом з групою машинознавців поставили випробування сільськогосподарської техніки на наукову основу. Бюро додатково створило дві філії для випробувань машин — в Акимівці (Таврійська губернія) і в Капланбеці (біля Ташкента) та сприяло організації в 1907–1913 роках машиновипробувальних станцій при Московському сільськогосподарському інституті, а також Ростовської, Омської, Прибалтійської, Єлісаветградської та ін. [9].

Прикладні агротехнологічні, інженерно-технічні аспекти конкурсних змагань і випробувань сільськогосподарських машин, що зародилися наприкінці XIX ст., дали поштовх для розвитку таких нових наукових напрямків в машинознавстві, як землеробська механіка, теорія конструювання і механізована технологія сільськогосподарського виробництва та надійне інформаційне забезпечення конструкторської справи фактичними даними про роботу машин. Їх започаткували і розвинули в історично короткий період (1890–1960 рр). видатні машинознавці, випробувачі техніки і вчені В. П. Горячкін, К. Г. Шіндлер, Д. Д. Арцибашев, А. С. Львов, А. А. Хохлаков, І. І. Артоболовський, В. І. Нагібін, М. Х. Пігулевський, В. А. Желиговський, В. Н. Болтинський, Н. Д. Лучинський, Б. А. Линтварьов, Б. А. Летошнєв, А. П. Крамаренко, І. Ф. Василенко, П. М. Василенко та багато інших відомих учених і їхні наукові школи [10].

З великою повагою ставився Л. В. Погорілий до наукових праць професорів К. Г. Шіндлера та В. П. Горячкіна. Він зазначав, що «...крім випробувань, розробки методик і дослідного обладнання, на машиновипробувальні станції покладалося також вивчення окремих теоретичних питань землеробської механіки, вдосконалення і створення конструкцій сільськогосподарських машин та знарядь. Це яскраво відбилося, наприклад, в діяльності професора К. Г. Шіндлера, який досліджував і вдосконалював ґрунтообробні знаряддя, та професора В. П. Горячкіна, який створював теорію землеробських машин, організував

у 1912 році і до кінця життя очолював Московську машиновипробувальну станцію. Він ініціював в 20-ті роки організацію науково-дослідного інституту ВІСХОМ, був почесним його директором та почесним академіком ВАСГНІЛ» [10].

Л. В. Погорілий часто розмірковував над працями Шіндлера: «На думку К. Г. Шіндлера, машиновипробувальна станція мала являти собою центральну установу, яка б узагальнювала результати цілого ряду систематичних дослідів, що проводяться за її сприяння в різних ґрунтово-кліматичних умовах. Відзначалось, що тільки багаторічний колективний досвід значної кількості філій створить можливість для вирішення складних питань з розвитку техніки для обробітку ґрунту, сівби і догляду за рослинами у різних ґрунтово-кліматичних умовах. Професор Шіндлер, інженер-механік за освітою, глибоко вникав не лише в теорію конструювання землеробських машин і знарядь, але і в їх використання. Його цікавила, наприклад, не лише конструкція, плуга, але й те, як він працює на різних ґрунтах, яка якість обробітку ґрунту і як остання впливає на розвиток рослини, на врожайність.» [3].

Як відомо, спадкоємицею Київської МВС по праву стала Українська державна зональна машиновипробувальна станція (УкрМВС), яка була організована після Великої Вітчизняної війни згідно з постановою Ради Міністрів СРСР від 11 червня 1948 р. та наказом міністра сільського господарства СРСР від 26 серпня 1948 р.

На нашу думку, 60-річний період діяльності УкрМВС–ВНІВМОТ–Укр ДІПВТ ім. Л. Погорілого можна поділити на чотири основні етапи:

- Період організації та становлення машиновипробувальної станції (1948–1958 рр).
- Період інтенсивного розвитку Укр ВС (1959–1975 рр).
- Період організації науково-дослідного інституту та подальшого розвитку випробувальної справи (1976–1990 рр).
- Період розвитку вітчизняної системи машиновипробувань на сучасному етапі (1991–2008 рр).

Впродовж майже всієї своєї творчої та наукової діяльності вчений-випробувач Л. В. Погорілий цікавився історією установи, у якій пропрацював все своє життя — зі студентської лави після закінчення Української сільськогосподарської академії у 1958 році до останнього подиху (28 вересня 2003 року). В своїх публікаціях він детально описує історію організації, становлення та сучасного розвитку інституту випробувань [2, 4, 6, 10].

Українська державна зональна машиновипробувальна станція (УкрМВС) була організована в 1948 р. на базі відділення Саливонківського радгоспу. Площа усіх угідь, які були передано УкрМВС, становила 500 га, населення — близько 60 чоловік, у тому числі 25 робітників. На початку своєї діяльності станція мала лише чотири трактори (два — ХТЗ та два У-2). Решту «енергетики» станції склали 24 робочих коней та 16 биків (!). Цей період роботи Укр ВС характеризується вкрай низькою механізацією всіх технологічних процесів. Більшість операцій виконується на кінній тязі, починаючи з оранки і завершуючи міжрядним обробітком ґрунту. Частина робіт виконується малопотуж-

ними тракторами «Універсал» та «СХТЗ–НАТИ». Із сільськогосподарських знарядь (культиватори, борони) більшість призначена для кінної тяги. Урожай зернових культур збирали жатками, косарками, снопов'язалками на кінній та тракторній тязі, а обмолочували — стаціонарними молотарками. На незначній частині площ використовуються причіпні комбайни «Комунар» та «Сталінець». В таких умовах і розпочинала свою діяльність Українська МВС та система випробувань в цілому.

У цей період завдяки ентузіазму випробовувачів-першопрохідників створюється необхідна початкова матеріально-технічна база для подальшого прискореного розвитку системи випробувань і досліджень [2].

На початку періоду інтенсивного розвитку випробувань та наукових досліджень (1959–1976 рр.) загальна ситуація в Укр ВС характеризується появою потужних, для того часу, гусеничних тракторів КДП-38, ДТ-54, «Сталінець-80», самохідного зернозбирального комбайна СК-3, СК-4, тракторних культиваторів КУТС, бурякозбирального комбайна СКЕМ-3 Г.

Зростання рівня забезпечення сільського господарства технікою, збільшення кількості запропонованих конструкцій машин поставили перед випробовувачами умови більш жорсткого відбору машин і контролю їх якості, що потребувало розробки більш сучасних і вірогідних методів постановки експериментів, аналізу їх результатів, обґрунтованості висновків. В цей час проводиться упорядкування та галузева стандартизація методів і програм випробувань нової техніки. Набувають чинності галузеві стандарти практично на всі типи сільськогосподарських машин та тракторів.

В цей же час розпочинаються активні роботи з використання ЕОМ для обробки результатів експериментів, створюється система передачі інформації з місця проведення дослідів в лабораторію ЕОМ з метою її екстреної обробки та прийняття рішень про продовження чи завершення дослідів за критеріями заданих рівнів точності і ймовірності. В дослідному господарстві створена зразкова ферма-лабораторія безприв'язного утримання корів, оснащена персональним доїльним устаткуванням та обладнанням; проведена значна науково-дослідна робота з вибору систем обладнання для тваринницьких ферм, включаючи доїльні установки, машини для підвезення фуражу, приготування та роздачі кормів.

Таким чином, в період з 1958 року по 1976 рік в Українській МВС була створена досить солідна науково-методична та матеріальна технічна база, був сформований дієздатний творчий колектив з висококваліфікованих фахівців різного профілю, в тому числі з науковими ступенями. Це було доброю передумовою організації Всесоюзного науково-дослідного інституту з випробування машин і обладнання для тваринництва і кормовиробництва (ВНІВМОТ), на який було покладено функцію наукової координації 17 МВС — від Далекого Сходу, Середньої Азії до Прибалтики.

У період організації науково-дослідного інституту та подальшого розвитку випробувальної справи в 1976–1990 рр. значною мірою вже були вирішені проблеми механізації трудомістких процесів, створені технологічні ком-

плекси для технологій виробництва основних сільськогосподарських культур. Досягнутий рівень науково-технічного прогресу, матеріально-технічна база, науково-технічний потенціал станції та оптимізм випробувачів і науковців, пов'язаний з перетворенням МВС в інститут, забезпечували можливість переходу на більш високий якісний рівень проведення випробувань та наукових досліджень.

В результаті використання системного підходу та нових методів досліджень і випробувань були розроблені: система контролю та управління якістю висіву насіння сівалками точного висіву; радник комбайнера зернозбиральних комбайнів; автоматизований стенд для випробування і досліджень машин для внесення мінеральних добрив; цілий комплекс стендів для оцінки надійності і довговічності несучих систем машин в цілому. За рівнем методичної, матеріально-технічної бази на цей період була досягнута певна стабільність, а інститут був спроможний вирішувати найскладніші наукові завдання, пов'язані з розробкою нової техніки і технологій.

1991–2003 роки – це період розвитку вітчизняної системи машиновипробування. Зміна соціально-економічних відносин, відхід від тоталітарної системи управління держави галузями народного господарства викликали необхідність перегляду стратегії і тактики інституту в сфері досліджень, випробувань та сертифікацій техніки та технологій.

13 грудня 1991 р. на базі колишнього ВНИВМОТ створюється Український державний центр по випробуванню техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва (УкрЦВТ), в структуру якого входять Український науково-дослідний інститут по прогнозуванню техніки і технологій (УкрНДПВТ) та дослідне господарство. Укр ВТ входить до складу НВО «Сільгоспмашсистема», разом з чотирма машино-випробувальними станціями — Південно-Українською, Львівською, Харківською та Миргородською. Наукова тематика інституту в цей час підпорядкована вирішенню проблеми налагодження виробництва конкурентоспроможної продукції на основі переоснащення сільського господарства новітньою технікою та високими технологіями. Починаючи з часів перебудови і реформування сільського господарства України, вітчизняна система випробувань, як і інші галузі науки і техніки, зазнала серйозної руйнації [10].

Вчений-випробувач Леонід Погорілий 45 років свого життя присвятив створенню єдиної в Україні наукової школи випробувачів та розробників сучасної сільськогосподарської техніки. На відзначення видатних заслуг перед українською аграрною наукою ім'я Л. В. Погорілого, розпорядженням Кабінету міністрів України № 813-р від 26 грудня 2003 року, було присвоєно Українському науково-дослідному інституту прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва [12].

На сьогодні Укр ДПВТ ім. Л. Погорілого має всі необхідні передумови для активної участі в процесі відпрацювання новітніх зразків сільськогосподарської техніки і обладнання для АПК. Це, насамперед, наявність необхідного інструментального та стендового забезпечення випробувань, нормативно-тех-

нічної, метрологічної та методологічної бази, а також кваліфікованого кадрового потенціалу. Під методичним керівництвом інституту в середньому щорічно проводиться понад 1000 випробувань, в тому числі понад 150 випробувань нових дослідних зразків сільськогосподарських машин.

Висновки і перспективи подальших досліджень

На сучасному етапі розвитку історії науки спостерігається певний інтерес до ролі суб'єкта наукової творчості, його внеску в науковий прогрес, оскільки відтворення об'єктивної історії науки без аналізу творчого доробку її видатних діячів є справою неможливою.

В 2008 році Укр ДПНВТ ім. Л. Погорілого відзначив дві знаменні історичні події: 110-річницю започаткування машиновипробувань в Україні та 60-річчя заснування Українського науково-дослідного інституту прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва імені Леоніда Погорілого. У світлі цих подій було нагальним показати роль і місце наукової спадщини видатного вченого-випробувача Л. В. Погорілого в історії вітчизняної науки і техніки, а саме становлення машиновипробувальної справи в Україні.

Академік Л. В. Погорілий зробив вагомий внесок не лише в становлення та розвиток сучасних системних методів випробувань сільськогосподарської техніки, а й у глибоке вивчення та аналіз історії машиновипробувань з початку ХІХ — до кінця ХХ сторіччя. Близько 50 його наукових праць присвячено саме історії зародження та становлення випробувальної справи в Україні, Росії та на теренах колишнього СРСР

Леонід Володимирович Погорілий у одній із своїх останніх статей «На зорі вітчизняного сільськогосподарського машинобудування», присвяченій 90-річчю 2-го Всеросійського з'їзду діячів гірничої справи, металургії і машинобудування, писав: «Гадаю, що викладений історичний екскурс є надзвичайно актуальним на сучасному етапі і слугуватиме мобілізації науково-технічного загалу на відродження життєдайного сільськогосподарського машинобудування та інженерної сільськогосподарської науки загалом» [5]. Ці слова академіка можна прийняти за його наукове кредо, а самого Л. В. Погорілого вважати не тільки видатним вченим-випробувачем, а і вченим-істориком науки і техніки.

Досліджуючи наукову спадщину Л. Погорілого переконаємось, що його діяльність ґрунтується на енциклопедичних знаннях та великому практичному досвіді, має вагоме значення для подальшого розвитку машиновипробувальної справи в Україні і потребує подальшого вивчення та узагальнення.

Література:

1. *Погорілий Л.* Сучасні проблеми землеробської механіки і машинознавства при створенні сільськогосподарської техніки нового покоління: Наукова спадщина академіка П. М. Василенка і сьогодення / Л. Погорілий // *Техніка АПК.* —2003. — № 11. — С. 4–7.
2. *Погорілий Л.* Становлення і розвиток машиновипробувань в Україні / Л. Погорілий // *Техніка АПК.* —1998. — №3. — С. 4–6.

3. *Погорілий Л. Мудрук О., Шквира З.* Історія зародження системи випробування сільськогосподарської техніки в Україні / Л. Погорілий, О. Мудрук, З. Шквира // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: Зб. наук. пр. / УкрНДІПВТ. — Дослідницьке, 2003. — Вип. 6(20). — Кн. 1.- С. 43–51.

4. *Погорельї Л., Шабранский В.* Становление и развитие систематических испытаний сельскохозяйственной техники в России и Украине / Л. Погорельї, В. Шабранский // Техніка АПК. — 2006. — №5. — С. 31–33; № 8. — С.31–33; № 9–10. — С. 58–60.

5. *Погорілий Л.* На зорі вітчизняного сільськогосподарського машинобудування / Л. Погорілий // Техніка АПК. — 2003. — № 9–10. — С. 37–38.

6. *Погорельї Л., Шабранский В.* Система испытаний сельскохозяйственной техники в бывшем СССР / Л. Погорельї, В. Шабранский // Техніка АПК. — 2006. — № 12. — С.24–28.

7. *Погорельї Л., Шабранский В.* Зарождение и развитие опытных учреждений для экспериментального изучения и совершенствования сельскохозяйственной техники / Л. Погорельї, В. Шабранский // Техніка АПК. — 2005. — № 5. — С. 6–9.

8. *Погорельї Л., Шабранский В.* Зарождение промышленного производства сельскохозяйственных орудий и машин в России и Украине / Л. Погорельї, В. Шабранский // Техніка АПК. — 2005. — № 3–4. — С. 40–42; № 5–6. — С. 47–49.

9. *Погорельї Л., Шабранский В.* Первые машиноиспытательные станции в Украине и России / Л. Погорельї, В. Шабранский // Техніка АПК. — 2004. — № 6–7. — С. 40–41.

10. *Випробування* — плідний рушій прогресу сільськогосподарської техніки і машинознавства /Л. Погорілий //Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сіл. госп-ва України: Зб. наук. пр. / УкрНДІПВТ. — Дослідницьке, 2003. — Вип. 6(20). — С. 6–13.

11. *Погорілий Леонід Володимирович:* Біобібліогр. покажчик наук. праць за 1959–2004 роки / УААН, ДНСГБ, Укр ДІПВТ ім. Л. Погорілого; [Упоряд.: М. П. Собчук, С. М. Коваль, В. О. Шейченко, Н. С. Таргоня та ін.; Наук. ред В. А. Вергунов]. — К.: Аграрна наука. 2004. — (Біобібліогр. сер. «Академіки Української академії аграрних наук»). — 132 с.

12. *Войтюк Д., Таргоня Н.* Науковий спадок академіка Л. В. Погорілого в царині розвитку випробувань сільськогосподарської техніки / Д. Войтюк, Н. Таргоня // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сіл. госп-ва України: Зб. наук. пр. Вип. 9 (23). Кн. 2 / Укр. наук.-досл. ін-т прогнозування та випробування техніки і технологій для с.-г. вироб-ва ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2006. — С. 133–141.